

**HUBERT PETTAN (1912-1989) I IVAN PL. ZAJC (1832-1914).
DOPRINOS HUBERTA PETTANA HRVATSKOJ GLAZBENOJ
HISTORIOGRAFIJI S OBZIROM NA AUTOROVE RADOVE
O IVANU PL. ZAJCU**

**U povodu 100. obljetnice Pettanova rođenja i ususret 100. obljetnici smrti
Ivana Zajca**

ROZINA PALIĆ-JELAVIĆ

UDK/UDC: 78.072:78.071.1 Pettan, Zajc

*Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU
Opatička 18
10000 ZAGREB*

Prethodno priopćenje/Preliminary Paper
Primljeno/Received: 7. 2. 2012.
Prihvaćeno/Accepted: 13. 9. 2013.

Nacrtak

O značenju i ulozi Huberta Pettana u istraživanju Zajčeve ostavštine, odnosno Zajčeva opusa, te o sagledavanju skladateljeva djelovanja svjedoče mnogobrojni autorovi prinosi, koji se mogu promotriti unutar nekoliko skupina radova: radovi o Zajčevoj ostavštini/građi te skladateljevu djelovanju i opusu (*Popis skladbi Ivana Zajca; Hrvatska opera: Ivan Zajc, II. /Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889/*), potom Pettanovi prinosi kao prevoditelja (napisa/kritika/osvrta vezanih uz Zajca), te radovi koji se odnose na problematiku Zajčeva opernoga stvaralaštva i njegove uloge u zagrebačkom kazalištu/*Operi (studija Iz prošlosti Zagrebačke opere, objavljena nizom tekstova u Kronici zavoda za književnost i teatrologiju JAZU; rasprava August Šenoa kao operni kritičar)*, također i radovi vezani uz istraživanje Zajčeva doprinosa razvoju glazbenoga školstva i glazbenoorganizacijskih aspekata njegova djelovanja; nadalje je riječ i o djelatnosti Huberta Pettana kao urednika notnih izdanja i/ili stručnoga savjetnika (u edicijama sa skladbama Ivana Zajca); naposljetku, o Pettanovu prinosu na području glazbene

kritike (o Zajcu i njegovim djelima), te o Pettanovoj djelatnosti kao pisca pregleda (repetitorija) povijesti glazbe.

Većina Pettanovih pisanih radova na spomenutim područjima nosi značajke izrazito dokumentarističkoga, kroničarskoga i historičarskoga pristupa, što je obuhvatio: pregled i okupljanje građe, popise i opise notne i druge dokumentarističke građe iz pera Ivana Zajca i o Ivanu Zajcu, popise s podacima o izvedbama pojedinih Zajčevih djela (opera), navode o protagonistima tih izvedbi i dr. Pettanovi su popisi i pregledi višestruki i višeslojni, što znači da se mnogi podatci umnažaju, a pronalaze se u različitim oblicima prezentacije.

Kao temeljit biograf, dokumentarist i obrađivač građe Pettan je načinio ne samo primaran, već i opsegom respektabilan rad; premda lišen analitičkoga vrednovanja i znanstvene interpretacije, takav je rad rezultirao nezaobilaznim i polazišnim vrelom, koje je, u godinama koje su slijedile, i samo postalo temeljnim ishodištem za daljnja sporadična nastojanja muzikologa i glazbenih pisaca u osvjetljavanju temâ o Zajčevu životu i djelu.

Štoviše, u Pettanovu minucioznomu historičarskom radu upravo su i najznatniji prinosi vezani uz Zajca, pa se stoga oni mogu držati životnim djelom Huberta Pettana.

Ključne riječi: Hubert Pettan, Ivan pl. Zajc, glazbena historiografija, hrvatska opera,

zagrebačka Opera, zagrebačko kazalište, glazbena kritika, 19. stoljeće

Key words: Hubert Pettan, Ivan von Zajc, music historiography, Croatian opera, Zagreb Opera, Zagreb Theatre, music criticism, 19th century

UVODNE NAPOMENE — POGLEDI NA ISTRAŽIVANJE ZAJČEVA STVARALAŠTVA

Iz naših je dosadašnjih spoznaja o nedvojbeno velikom prinosu Ivana pl. Zajca hrvatskoj svekolikoj pa tako i glazbenoj kulturi razvidan položaj što ga je skladatelj svojim djelovanjem zaslužio i zauzeo. U tim su se spoznajama nazrijevala i općenita obilježja i posebnosti Zajčeva stvaralaštva, iznosile su se prosudbe o njegovu opusu, što su postale općim mjerilom razine autorovih zasluga i umjetničkoga dometa njegovih skladbi.

Znatna prisutnost Zajčeva imena i njegova djela u hrvatskom kulturnom životu potkrjepljuje opći dojam o jednako tako znatnome poznavanju autorova glazbeničkoga profila, ne samo u stručnim i znanstvenim krugovima, već i u svijesti pripadnika šire kulturne sredine mnogih naraštaja. Takav se dojam gradio postupno, a stvarao se minucioznim, kontinuiranim i brojnim pojedinačnim pisanim prinosima o skladatelju iz različitih aspekata. Ipak, Zajčev je skladateljski opus — naoko poznat i odavna prihvaćen — ostao, međutim, tek djelomično i/ili uglavnom nedovoljno znanstveno proučen, pa tako u svojoj cjelovitosti nedostatno sagledan i valoriziran. Naime, iz golemoga je opusa znanstveno obrađena tek poneka skupina skladbi (vokalna lirika, djela s elementima glazbenoga folklor, Zajčeve uvertire, primjerice).

Godine 1982, u prigodi obilježavanja 150. obljetnice Zajčeva rođenja, u jednomu od priloga u *Zborniku radova* s toga skupa, Koraljka Kos ustvrdila je da Zajčevo djelo »do danas nije svestrano i objektivno vrednovano«;¹ tragom te tvrdnje razmišljamo o dvjema navedenim kvalifikacijama: svestranosti i objektivnosti. Dok su se s obzirom na potonju javljale određene utemeljene prosudbe u manjemu broju znanstvenih analitičkih radova, koji su se javili tek 70-ak godina nakon skladateljeve smrti, svestrano i/ili sveobuhvatno sagledavanje Zajčeva skladateljskoga opusa još nije rezultiralo odgovarajućim radovima, poglavito ne odgovarajućom monografijom. Naime, istraživanja koja su se provodila u to

¹ Koraljka KOS: *Obrazac i manira u vokalnoj lirici Ivana Zajca. Prilog vrednovanju njegove glazbe*, u: Lovro ŽUPANOVIĆ (ur.): *Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Ivana Zajca (1832-1914), Zagreb, 10.-11. prosinca 1982.*, JAZU — Razred za muzičku umjetnost — Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, Zagreb 1982, 115. (115-138).

vrijeme, ali i u godinama koje su slijedile, odnosila su se na pojedine aspekte Zajčeva djelovanja ili pojedinih dijelova njegova opusa.²

Uz to, osobito u novije vrijeme, i to u posljednjem desetljeću, ideja nacije i pitanje nacionalnoga u glazbeno-scenskim djelima — koja se često promatrala u kontekstu Zajčeva doba i na primjerima Zajčevih opera (poglavito opere *Nikola Šubić Zrinjski*, ali i opere *Mislav* te *Ban Leget*) — tematizirana je u nizu radova hrvatskih³ i stranih muzikologa.⁴ O ranijem pak razdoblju Zajčeva stvaralaštva objavljeni su i zbornici radova (sa skupova održanih na Rijeci 1996. i 2001. godine): *Rani Zajc: Rijeka — Milano — Beč*⁵ i *Mladi Zajc: Beč, 1862.-1870.*⁶

Međutim, dosadašnji su znanstveni prinosi o Zajčevu glazbenom stvaralaštvu rijetko i/ili neznatno doticali problematiku analitičkoga vrednovanja pojedinih dijelova opusa ili skupine skladbi; riječ je, dakle, o nedostatnosti analitičkih tekstova o skladateljskom opusu Ivana pl. Zajca iz kojih bi se mogla iznijeti relevantna ocjena, pa tako i na tim spoznajama (u)temeljena prosudba o realnu pozicioniranju autora ne samo u njegovu vremenu, već i utvrđivanje njegova mjesta iz pogleda suvremene muzikološke znanosti.

Stoga valja spomenuti malobrojne radove u kojima se eksplicite istražio dio opusa (7), odnosno u kojima se analitički problematizirao Zajčev skladateljski opus:

² O drugim temama usp. tekstove u spomenutom zborniku radova.

³ Usp. sljedeće radove Vjere KATALINIĆ: Staging History: The 1566 Siege of Siget and 19th Century Opera, *Journal of Croatian Studies*, 42 (2001), 43-52; Nikola Zrinyi (1508-66) as a National Hero in 19th-Century Opera between Vienna, Berlin, Budapest and Zagreb, *Musica e storia*, XII (dicembre 2004) 3, 611-630; K migrácii hudobníkov: Vojenský kapelník Johann Zajitz (1800-1854), u: Jana LENGOV (ur.): *Vybrané štúdie k hudobným dejinám Bratislavy*, Slovenská akadémia vied, Bratislava 2006, 215-226; Der Held und seine Feinde: National konnotierte Topoi in kroatischen Opern des 19. Jahrhunderts, u: Sven Oliver MÜLLER — Jutta TOELLE (ur.): *Bühnen der Politik. Die Oper in europäischen Gesellschaften im 19. und 20. Jahrhundert*, Oldenbourg Verlag, Wien — München 2008, 126-138; Ideja nacije i nacionalnog u nekim glazbeno-scenskim djelima. Uz početke djelovanja zagrebačke Opere (1870 — 1876), u: Nikša GLIGO, Dalibor DAVIDOVIĆ i Nada BEZIĆ (ur.): *Glazba prijelaza. Svečani zbornik za Evu Sedak / Music of Transition. Essays in Honour of Eva Sedak*, ArTresor naklada — Hrvatska radiotelevizija — Hrvatski radio, Zagreb 2009, 141-148; Verdi vs. Wagner oder Verdi und Wagner auf der Zagreber Bühne im 19. Jahrhundert? u: Peter STACHEL i Philipp THER (ur.): *Wie europäisch ist die Oper? Die Geschichte des Musiktheaters als Zugang zu einer kulturellen Topographie Europas*, Oldenbourg — Böhlau 2009, 177-187; također: Stanislav TUKSAR: »Die Geburt der Musik aus dem Geiste des Volkes«: The Construction of the Idea of National Music in Franjo Ksaver Kuhač's (1834-1911) Historiography — Slavic vs. German vs. Italian, *Musica e storia*, XII (dicembre 2004) 3, 563-589; Zdravko BLAŽEKOVIĆ: Political implications of Croatian opera in the Nineteenth Century, in: Stephen BLUM, Margaret J. KARTOMI (ur.): *Music-Cultures in Contact: Convergences and Collisions*, Currency Press, Gordon and Breach, Sidney — Basel 1994, 48-58.

⁴ William A. EVERETT: Opera and National Identity in Nineteenth-Century Croatian and Czech Lands, *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*, 35 (2004) 1, 63-69; IDEM: Aspects of Musical-Dramatic Form in Zajc's *Nikola Šubić Zrinjski* (1876), u: Stanislav TUKSAR (ur.): *Zagreb 1094-1994: Zagreb i hrvatske zemlje kao most između srednjoeuropskih i mediteranskih glazbenih kultura / Zagreb and Croatian lands as a bridge between Central-european and Mediterranean musical cultures*, *Radovi s međunarodnog muzikološkog skupa održanog u Zagrebu*, Hrvatska, 28. 09. — 1. 10. 1994., Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb 1998, 277-290.

⁵ Stanislav TUKSAR (ur.): *Rani Zajc: Rijeka — Milano — Beč (1832.-1862.)*, Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka, Rijeka 1998.

⁶ Vjera KATALINIĆ i Stanislav TUKSAR (ur.): *Mladi Zajc / Young Zajc: Beč / Vienna, 1862.-1870.*, Izdavački centar Rijeka, Posebna izdanja, knjiga 177, Rijeka 2003.

»Obrazac i manira u vokalnoj lirici Ivana Zajca. Prilog vrednovanju njegove glazbe«,⁷ »Mjesto solo-pjesme u stvaralaštvu Ivana Zajca«,⁸ »Glazbeni folklor u djelima Ivana Zajca«,⁹ »O Zajčevim operetama *Momci na brod* (1863.) i *Majstorski hitac kod Kostajnice* (1868.)«,¹⁰ »Zajčeva *Amelia*«,¹¹ potom manji rad u spomenutom Zborniku »Djela Ivana Zajca za violončelo«¹² te rad inozemnog autora, u kojem je također bilo riječi o dijelu Zajčeva opusa: »Aspects of Musical-Dramatic Form in Zajc's *Nikola Šubić Zrinjski* (1876)«. ¹³

Osim navedenih članaka spomenimo i nekoliko diplomskih radova (4) i drugih tekstova (3), u kojima se tematizirao dio opusa i/ili Zajčeva uloga općenito: »Ivan Zajc i njegova opera *Nikola Šubić Zrinjski*«,¹⁴ »Ivan Zajc: 'Nikola Šubić Zrinjski'«,¹⁵ »Zajčeve uvertire«,¹⁶ »Glazbena zbirka u ostavštini obitelji Zajc u Državnom arhivu u Rijeci«,¹⁷ »Ivan Zajc — Život i tvorčestvo (skica za studija)«,¹⁸ te tekstovi inozemnih autorica: poglavlje u udžbeniku »Hrvatski kompozitor Ivan Zajc i njegova opera *Nikola Šubić Zrinjski*«¹⁹ i članak »Ivan Zajc u povijesti bugarske glazbe«. ²⁰

Paradoksalna činjenica, što proizlazi iz spoznaje o skladatelju koji je cjelokupnim glazbeničkim djelovanjem u hrvatskoj sredini tijekom više od četrdeset godina obilježio hrvatsku glazbenu stvarnost svojega doba, i to s recepcijom koja je dosegla internacionalne razmjere,²¹ odnosno o glazbeniku koji je izvršio veliki utjecaj na štovatelje i/ili umjetničke istomišljenike, koji je uživao poštovanje suvremenika i mnogih sljedbenika toga doba i razdoblja koje je slijedilo te o autoru, čiji je stanoviti broj djela relativno često bio (i u naše vrijeme jest) na

⁷ V. bilješku 1.

⁸ Koraljka KOS: Mjesto solo-pjesme u stvaralaštvu Ivana Zajca, *Arti musices*, 3 (1972), 85-97.

⁹ Gorana DOLINER: Glazbeni folklor u djelima Ivana Zajca, u: *Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Ivana Zajca*, 147-186.

¹⁰ Zoran JURANIĆ: O Zajčevim operetama *Momci na brod* (1863.) i *Majstorski hitac kod Kostajnice* (1868.), u: *Mladi Zajc / Young Zajc: Beč / Vienna, 1862.-1870.*, 51-54.

¹¹ Zoran JURANIĆ: Zajčeva *Amelia*, u: *Rani Zajc: Rijeka — Milano — Beč (1832.-1862.)*, 51-57 + 58-69.

¹² Milan NAGY: Djela Ivana Zajca za violončelo, u: *Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Ivana Zajca (1832-1914)*, 139-145.

¹³ V. bilješku 4.

¹⁴ Tatjana PANKRATOV: *Ivan Zajc i njegova opera Nikola Šubić Zrinjski*, strojopis diplomske radnje na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1969, sign. D-252.

¹⁵ Ines DOBROVIĆ: Ivan Zajc: »Nikola Šubić Zrinjski«, strojopis diplomske radnje na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, Muzička akademija, Zagreb 1977, sign. D-576.

¹⁶ Marijan MILIĆ: *Zajčeve uvertire*, strojopis diplomske radnje na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1982, sign. D-883.

¹⁷ Ivana JERKOVIĆ: *Glazbena zbirka u ostavštini obitelji Zajc u Državnom arhivu u Rijeci*, strojopis diplomske radnje na Odsjeku za muzikologiju Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2003, sign. D-1608.

¹⁸ Sanja MAJER-BOBETKO: Ivan Zajc — Život i tvorčestvo (skica za studija), *Muzikalno-naučen almanah »Kipriana Belivanova«*. *Istorija i s'vremennost*, Sofija, 5 (2007), 28-46.

¹⁹ Elena Isaakovna GORDINA: *Muzykal'naja kul'tura Serbii, Horvatii, Slovenii. Očerki*, poglavlje: Horvatskij kompozitor Ivan Zajc i ego opera *Nikola Šubić Zrin'skij*, *Muzyka*, Moskva 2008, 259-273.

²⁰ Stefanka GEORGIEVA: The Croatian Composer Ivan Zajc in the History of Bulgarian Musical Culture, *Arti musices*, 39 (2008) 1, 35-66.

²¹ Osobito je u novije vrijeme Zajc bio temom istraživanja inozemnih autora, o čemu usp. radove navedene u prethodnim bilješkama: 4, 19 i 20.

programima pjevačkih društava i reproduktivnih ansambala, ali istodobno i o autoru o kojem još nije — kao što je prije istaknuto — napisana temeljita monografija, ostala je aktualnom i danas.

Ona se može obrazložiti ponajprije velikim izazovima što se pojavljuju na putu potencijalnih istraživača, predmnijevajući golem, dugotrajan i sveobuhvatan, studiozan rad, dostatan za nekolicinu znanstvenika. Takvu je stanju pridonijela još i poslovlična spretnost i radišnost kojom je skladatelj uspijevao ostvariti velik broj opusa, zacijelo multiplicirajući mnoge stranice vlastitih partitura u nadolazećim djelima, kao i primjena skladbenih postupaka određene razine kojima je oblikovao mnoge svoje obradbe, inačice i verzije skladbi (istovjetnih i srodnih naslova), stvarajući skladbe s istim napjevima, a s različitim tekstovima i uglazbljujući iste tekstove s različitim napjevima, često vokalne (solističke i zborske) minijature. Tijekom više od stotinu godina sve se to promatralo uglavnom na sličan način, što je, dakako, u velikoj mjeri moglo dovesti i dovodilo je do relevantnih prosudbi o položaju što ga je skladatelj bio zauzeo u hrvatskoj glazbenoj povijesti.

Tijekom Zajčeva života, ali i u desetljećima nakon autorove smrti, javljali su se mnogobrojni napisi o njegovu liku i djelu, osobito u dnevnome tisku i periodici, uglavnom u prigodi izvođenja pojedinih Zajčevih opusa, a još češće u prilikama obilježavanja neke skladateljeve obljetnice u mnogim popratnim svečanostima. Riječ je o brojnim posrednim izvorima: tekstovima i kraćim člancima (raspravama, prikazima, osvrtima i kritikama) u onodobnoj i kasnijoj periodici (u glazbenim časopisima i glasilima šire kulturološke usmjerenosti, a najveći je dio bio objavljen u novinama).²²

Dakle, i četrdesetak godina nakon Zajčeve smrti o znamenitom je hrvatskom skladatelju zapravo bilo vrlo malo relevantne znanstvene literature. Među najranijim tekstovima biografske i/ili bio-bibliografske naravi — među kojima su dvije knjige — polazišnim su bili (kronološkim slijedom): Šenoin u *Viencu*,²³ Antonije Kassowitz-Cvijić,²⁴ Antuna Gogle u časopisu *Sv. Cecilija*²⁵ i Huberta Pettana,²⁶ a predstavljali su zapravo određene tipove ili moguće pristupe

²² U *Bibliografiji rasprava i članaka JLZ-a* evidentiran je stanoviti broj bibliografskih jedinica, što valja držati ishodišnom bibliografijom, dakako, ne i potpunom i konačnom: dakle, od ukupno 612 jedinica, 184 se odnose na općenite članke o Zajcu, a u 428 bibliografskih jedinica riječ je o Zajčevim djelima i njihovim izvedbama, ponajviše o operi *Nikola Šubić Zrinski* (146), a tek se u manjoj mjeri ti tekstovi odnose na opere *Mislav* (11) i *Ban Leget* (18).

²³ August ŠENOVA: Dva hrvatska glasbenika: Zajc i Koch, *Vienac*, 7 (1875) 25, 406-409; 26, 423-424; 27, 436-438; 28, 451-452; 30, 487-488; 31, 503-504; 32, 520-521.

²⁴ Antonija KASSOWITZ-CVIJIĆ: *Sličice o Ivanu pl. Zajcu : prigodom 10. obljetnice njegove smrti 16. decembra 1924.*, Izdala Družba braće Hrvatskoga Zmaja, sv. 37, Tiskara Ivan Lesnik Jastrebarsko, Zagreb 1924.

²⁵ Antun GOGLIA: Ivan pl. Zajc, *Sv. Cecilija*, 25 (1931) 1, 1-5; 2, 41-45; 3, 77-82; 4, 117-121; 5, 157-164; 6, 189-196; 26 (1932) 1, 1-6; 2, 41-46; 3, 81-85; 4, 121-126; 5, 153-158; 6, 185-193. Također i: *Ivan pl. Zajc : O stotoj godišnjici njegova narodjenja*, P. o. iz *Sv. Cecilije*, Zagreb 1932.

²⁶ Hubert PETTAN: *Popis skladbi Ivana Zajca. Prilog građi o Ivanu Zajcu*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1956; IDEM: *Hrvatska opera: Ivan Zajc, II. (Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889)*, Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, Zagreb 1983.

skladateljevu životopisu i stvaralaštvu: jedan među njima neposredan je izvor iznikao na temelju prijateljskoga kontakta iz pera najboljega pisca toga doba (August Šenoa), u drugomu je riječ o svojevrsnim »skicama«, doduše, romantičarski naivnih zapisa, no dragocjenih u smislu intimnoga orisa Zajčeva lika, naposljetku, o bio-bibliografskoj studiji te o golemu skupu podataka (u Huberta Pettana).

Potom su (u)slijedili specijalistički znanstveni pristupi, svaki prema dotad sabranim i dostupnim podatcima.

ZNAČENJE I ULOGA HUBERTA PETTANA U ISTRAŽIVANJU ZAJČEVE OSTAVŠTINE I SAGLEDAVANJU SKLADATELJEVA DJELOVANJA

U tom su se kontekstu najvrednijima i za daljnja istraživanja polazišnim činili prinosi Huberta Pettana, koji je zaslužan ponajprije za popis Zajčeva brojnoga skladateljskoga opusa (1202 navedena opusa²⁷), što ga je bio objavio u knjizi *Popis skladbi Ivana Zajca*, i sâm razmišljajući o pripremanju puta potencijalnim istraživačima, o čemu je i pisao u uvodu knjizi (str. 7-8), predmnijevajući — kao što je prije rečeno — golem, dugotrajan i sveobuhvatan, studiozan rad, dostatan za nekolicinu znanstvenika.

Najavu rezultata takva svojega višegodišnjega istraživanja — koje mu je od strane onodobne Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti bilo omogućeno od 1952. do 1954. godine boravcima u Lovranu u četiri navrata radi popisivanja i proučavanja Zajčeve ostavštine — odnosno vlastite prvotne okvirne spoznaje o opsežnoj građi, objavio je u izvješću *Zajčeva ostavština u obiteljskoj zbirci u Lovranu* 1955. godine (dakle, četrdeset godina nakon Zajčeve smrti).²⁸ Riječju, dotad su podatci o stanju, lokalitetima, opsegu i sadržaju Zajčeve ostavštine bili općeniti, dijelom poznati ili nejasni, no svakako nisu bili u cijelosti predstavljeni, precizirani ni istraživačima dostupni.

Štoviše, upravo je takve prvotne radove na popisivanju i sređivanju građe preuzela osoba temeljitosti, posvećenosti, marljivosti, sustavnosti i cjelovitosti (širine) obrazovanja, koje su vrline resile Huberta Pettana. No, ni u kontekstu prilika toga vremena i uvjeta ni s obzirom na način koji bi podrazumijevao temeljitiji pristup, očito nije bilo moguće spomenuta istraživanja izdići na višu razinu analitičkoprosudbene naravi. O tomu je autor — samokritički i sa sviješću o veličini zadatka što je stajao pred njim — sâm rekao u uvodu svoje knjige: »U stručnu analizu Zajčevih skladbi nisam se mogao upustiti u glavnome zbog nedostatka raspoloživog vremena. S obzirom na broj Zajčevih djela, to bi iziskivalo

²⁷ Taj je broj opusa Pettan naveo u svojoj knjizi, premda to zacijelo nije i realan broj Zajčevih skladbi (predmnijevamo da je riječ o oko 800-1000 djela).

²⁸ Hubert PETTAN: Zajčeva ostavština u obiteljskoj zbirci u Lovranu, *Ljetopis JAZU za godinu* 1953., knj. 60, Zagreb 1955, 408-411.

nekoliko godina rada, a to bi odgodilo izdavanje ove potrebne knjige²⁹ (misleći na *Popis skladbi Ivana Zajca*, napomena RPJ).

Spomenuta je knjiga stekla status jedinstvene, potrebne i polazišne i ostala je takvom do naših dana. Ona je, međutim, i samom autoru omogućila ishodište za daljnje — po osobitostima pionirskoga načina rada srodne — ostvaraje, a tema o Zajcu, uz ostale njegove interese i preokupacije, kojoj se autor iznova vraćao, postala je konstantnom, tijekom trideset godina (od prvoga Pettanova većega rada o Zajcu iz 1955. godine do njegove studije *Iz prošlosti Zagrebačke opere*, prve iz 1976. pa do posljednje, objavljene za njegova života, iz 1985. godine).

U knjizi *Popis skladbi Ivana Zajca* Pettan je jasno naznačio motive i poticaje takvu svojem pothvatu te objasnio razloge zbog kojih se nije upuštao u analizu autorovih djela. Iako najveći dio čine popisi, Pettan je u I. poglavlju iznio »Zajčev život, rad i značenje«, a u II. »Kalendar zbivanja«; štoviše, u IV. je poglavlju pod nazivom »Bilješke« uvrstio, osim bilježaka o pojedinim opusima, i one općenite, s raznovrsnim podatcima o Zajčevim djelima (lokalitetu, izvedbama i sl.) te s popisima sadržaja tiskanih i rukopisnih zbirki; naposljetku (a ovdje navodimo samo temeljne priloge), naveo je i literaturu o Zajcu, koja se — prema njegovim riječima — odnosi na važnija djela (345 odabranih jedinica), ne i na znatno brojnije kritike.

No, značajke primarnih opisa i dokumentarističkoga pristupa nose i kasniji autorovi radovi u kojima se predstavljao Zajčev opus, napose u načinu sagledavanja Zajčeve uloge u zagrebačkom kazalištu (Operi). Naime, u drugoj je svojoj knjizi *Hrvatska opera. Ivan Zajc, II. Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889*, u kojoj je odabrao devet Zajčevih opera, Pettan uz svaku od njih — uglavnom prema istomu obrascu — donio sljedeće:³⁰

općeniti podatci o operi — osobe/likovi/uloge

izvori — nalazišta; stanje građe

kratak sadržaj (opernoga djela)

opis djela (u odlomku kojega se sukcesivno izdvajaju glazbene teme i motivi — inkorporirani u opis radnje/fabulu)

libreto

orkestar

(*osvrt*) — takav se odlomak pojavio samo u poglavlju o operi *Mislav* (što se može držati autorovom prosudbom o tom djelu, i to s posve okvirnim zapažanjima o libretu te o skladbenim postupcima s obzirom na vokalne dionice i orkestraciju)

izvedbe (pojedine opere u Hrvatskoj i inozemstvu)

kritike

²⁹ *Ibid.*, 409.

³⁰ Podnaslovi koji se nalaze u Pettanovoj knjizi ovdje se navode kurzivom.

Ovisno o kojoj je operi bila riječ, Pettan je razmatrao i druge njezine aspekte; primjerice, uz operu *Ban Leget* naveo je »Primjedbe s obzirom na partiture« te opaske Božidara Širole o svojoj obradbi te opere. Katkada je posebno izdvojio i bibliografske jedinice o kritikama prigodom izvedbe (ili obnovljene izvedbe, primjerice, za *Bana Legeta*, dok je za operu *Nikola Šubić Zrinjski* to načinio u znatnijoj mjeri, pišući, dakako, o mnogim njezinim izvedbama: o obnovljenim izvedbama, o izvedbama povodom nekih obljetnica, o izvedbama u Hrvatskoj i inozemstvu). Razumljivo je da su u poglavljima o manje poznatim i manje izvođenim Zajčevim operama neki od navedenih aspekata izostali; tako se, primjerice, nisu uvrstile kritike niti je bilo riječi o izvedbama opere *Branković, Čengić-aga, Master John*. Naprotiv, više je kritika (napose prijevoda iz novina *Agramer Zeitung* i *Agramer Tagblatt*) naći u odlomcima vezanima uz Zajčeve opere *Mislav* i *Ban Leget*, a osobito uz operu *Nikola Šubić Zrinjski* te *Gospoje i husari*, kao i popise izvora u poglavljima o operama *Ban Leget* i *Nikola Šubić Zrinjski*.

Naposljetku, autor je u kratkomu pogovoru ukazao na svrhu i cilj takva svojega rada, objasnio postupke i način prezentiranja građe u knjizi te sažeo svoja temeljna zapažanja o obrađenim Zajčevim operama (partiturama) ne donoseći, međutim, analizu libreta i glazbe.

Dakako, svi koji su se dosad doticali istraživanja bilo kojega segmenta Zajčeva lika i djela običavali su isticati osobine pripremnosti takvih svojih radova za neko buduće sveobuhvatno djelo (monografiju) kao i nužnost stvaranja takva cjelovitoga monografskoga rada (štoviše, nitko nije propustio i ne propušta pripomenuti da konačno treba »rasvijetliti Zajca«, ali isto tako taj posao prepušta sljednicima).

Godine 1971. Hubert Pettan je upozoravao na činjenicu o potrebi za knjigom (ili više njih), a napominjao je to i prije (još 1955. godine), odnosno o potrebi za odgovarajućim djelom (misleći na temeljiti tematski katalog tipa Köchlova popisa Mozartovih djela te na analitičke studije Zajčevih skladbenotehničkih postupaka, u koje se on nije bio upuštao, kao niz predradnji za izradbu takva cjelovita djela). Moglo bi se zapravo reći da je — kad je o Pettanovim radovima o Zajcu, ali i o radovima drugih autora riječ — najveća dužnost dosad ostvarenim radovima biti izlazišnim i »privremenim«, a smisao će ispuniti onaj rad koji će ih učiniti manje »potrebnim« (ili suvišnim).

Naime, unatoč mnoštvu »razasutih« radova o skladatelju općenito i svoje-dobno oživljenu zanimanju za autora, sve su se te teme malo ili neznatno temeljile na poznavanju sâmh Zajčevih djela, a više se raspravljalo o »sudbini hrvatske glazbe«, uglavnom kroz prizmu dvaju polova i/ili redovito u »sučeljavanju« postignuća i zasluga Vatroslava Lisinskoga i Ivana Zajca; štoviše, osobito je bilo riječi o suprotstavljanju pitanja o nacionalnom i/ili internacionalnom, o ideji i/ili tehnici/spremi, o diletantskom idealizmu i/ili profesionalizmu, primjerice.

PETTANOVI PRINOSI ISTRAŽIVANJU ZAJČEVA OPUSA I
DJELOVANJA — SKUPINE RADOVA

Pettanovi se prinosi istraživanju Zajčeva opusa i djelovanja mogu sagledati unutar nekoliko skupina radova:

1. skupina Pettanovih radova o Zajčevoj ostavštini/građi, opusu, skladateljevu djelovanju (sa životopisnim podacima)

U ovoj se skupini posebno ističe već spomenuta knjiga

Popis skladbi Ivana Zajca,

u kojoj se navodi i znatan broj radova iz pera raznih autora o Zajcu (345), i to važnijih tekstova, dakle, uglavnom ne i kritike izvedbi Zajčevih djela. Iako ih prvotno nije pribrao tom popisu, Pettan je kritike preveo i predstavio u drugomu svojem radu/knjizi:

Hrvatska opera: Ivan Zajc, II. (Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889), citirajući neke među njima u cijelosti.

Također se na ovom mjestu može navesti i članak

Zajčeva ostavština u obiteljskoj zbirci u Lovranu,³¹ što je jedan od najranijih Pettanovih članaka koji se dotiče teme o Zajcu, odnosno i sljedeći Pettanov tekst

Zajčeva zbirka u Lovranu [programska knjižica: Simfonijski koncert: Djela Ivana Zajca povodom 50-godišnjice smrti (16. XII. 1964.)].³²

2. skupina radova ili djelatnost Huberta Pettana kao prevoditelja napisa vezanih uz Zajca

Riječ je o Pettanovim prijevodima kritika o izvedbama Zajčevih djela, odnosno o Zajčevim nastupima, objavljenih u zagrebačkim novinama (*Agramer Zeitung; Agramer Tagblatt*) i pisanih na njemačkom jeziku (dakle, o Pettanovu vrlo vrijednome poslu), iz koje se građe mogla sagledati Zajčeva aktivnost skladatelja i dirigenta kroz prizmu onodobne kritike. Svoje je prijevode kritika — kao što je rečeno — Pettan uvrstio u knjigu *Hrvatska opera: Ivan Zajc, II. (Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889)*, učinivši ih na taj način dostupnima široj hrvatskoj javnosti.

³¹ *Ljetopis JAZU za godinu 1953.*, knj. 60, JAZU, Zagreb 1955, 408-411.

³² *Ivan Zajc : Narodno kazalište »Ivan Zajc« Rijeka*, Izdanje Narodnog kazališta »Ivan Zajc«, Rijeka 1964, 19-22.

3. skupina radova ili izvori za sagledavanje Zajčeva opernoga stvaralaštva i Zajčeve uloge u zagrebačkom kazalištu (Operi)³³

Ovoj skupini pripada ne samo prije spomenuta knjiga *Hrvatska opera: Ivan Zajc, II.*, već i niz drugih Pettanovih tekstova:

Nekoliko podataka s izložbe o Ivanu Zajcu³⁴

Zajčeva opera Mislav : Zagrebačka opera 1870-1970³⁵

Opere hrvatskih skladatelja u izvedbi HNK u Zagrebu — Prigodom 100-godišnjice osnutka stalne hrvatske opere u Zagrebu³⁶

Slavenski raspored Zagrebačke opere (Prigodom 100-godišnjice osnutka stalne opere u Zagrebu)³⁷

Izvedbe Zajčevih djela u Zagrebu [tekst za programsku knjižicu]³⁸

Naš kazališni život³⁹

Körnerov Zriny i libreta Badalića i Adelburga⁴⁰

Ivan Zajc — utemeljitelj i prvi ravnatelj zagrebačke opere⁴¹

Dani hrvatske glazbe. Iz opera Ivana Zajca : Koncert u povodu 150-godišnjice skladateljevog rođenja [tekst o Ivanu Zajcu za programsku cedulju — *Lizinka, Mislav, Tvardovski, Ban Leget*; suradnik na programu Hubert Pettan]⁴²

Ivan Zajc — J. E. Tomić. Gospoje i husari / komična opera [kazališna cedulja s podacima o Ivanu Zajcu, o operi, o praiizvedbi u Zagrebu 24. rujna 1886.]⁴³

Također je značajna Pettanova studija pod nazivom **Iz prošlosti Zagrebačke opere**, koja je bila objavljena nizom tekstova u *Kronici zavoda za književnost i teatrologiju JAZU* (odnosno, jednom u *Kronici zavoda za povijest hrvatske književnosti*,

³³ O toj temi usp. Dalibor PAULIK: Hubert Pettan — muzikološka istraživanja stvaralaštva Ivana Zajca kao vrelo za nova teatrološka istraživanja u području glazbenog kazališta, u: Branko HEČIMOVIĆ (ur.): *Krležini dani u Osijeku 2010 : 150 HAZU 1861-2011*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe — Odsjek za povijest hrvatskog kazališta — HNK u Osijeku — Filozofski fakultet Osijek, Zagreb — Osijek 2011, 166-178.

³⁴ *Ivan Zajc : Narodno kazalište »Ivan Zajc« Rijeka* [programska knjižica: Simfonijski koncert: Djela Ivana Zajca povodom 50-godišnjice smrti (16. XII. 1964.)], Izdanje Narodnog kazališta »Ivan Zajc«, Rijeka 1964, 23-32.

³⁵ *Hrvatsko narodno kazalište — Kazališni list HNK 1970-1971* — premijerni časopis, sezona 1970/71, Zagreb 1971, 9-11.

³⁶ *Sveta Cecilija*, 41 (1971) 4, 106-111; objavljeno i kao separat iz *Svete Cecilije*, Zagreb 1973.

³⁷ *Sveta Cecilija*, 43 (1971) 1, 14-17; objavljeno i kao separat iz *Svete Cecilije*, Zagreb 1973.

³⁸ »Nikola Šubić Zrinjski« 1876. — 1976. — *glazbena tragedija*, uredio i opremio Pavao Cindrić, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1976, s. p.

³⁹ *Sveta Cecilija*, 46 (1976) 2, 44-46; 3, 77-78; 4, 107-109; objavljeno i kao separat *Svete Cecilije*, Zagreb 1977.

⁴⁰ *Zbornik I*, Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1976, s. p.; objavljeno i kao posebni otisak iz *Zbornika*, Zagreb 1978.

⁴¹ *Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Ivana Zajca (1832-1914)*, 41-53.

⁴² Raspored Hrvatskog narodnog kazališta, Zagreb, 12. prosinca 1982, s. p. [3-4].

⁴³ Raspored — program kazališta Komedija, Zagreb, 13. siječnja 1983, s. p.

kazališta i glazbe HAZU); riječ je o tekstovima u kojima je autor nastojao sagledati devetnaest kazališnih sezona (1870/1871-1888/1889), donoseći detaljne popise predstava i podjelâ uloga po sezonama i naslovima, katkada i ocjenjujući pojedine situacije vezane uz kazališnu publiku.⁴⁴

Kronološkim slijedom to su sljedeći članci:

Raspored i osoblje u vrijeme Miletića i Hreljanovića⁴⁵

Raspored i osoblje u vrijeme Miletića i Hreljanovića (Drugo razdoblje zagrebačke opere)⁴⁶

III. Glazbene izvedbe i osoblje u vrijeme dvaju prekida u radu Zagrebačke opere⁴⁷

IV. Raspored i osoblje od 1909/10. do 1917/18.⁴⁸

Raspored i osoblje od 1909/10 — 1917/18 (nastavak)⁴⁹

1909/10 — 1917/18. Dodatak⁵⁰

IV. Raspored i osoblje od 1909/10. do 1917/18.⁵¹ (objedinjuje tri prethodno navedena)

Raspored i osoblje u Zajčevo vrijeme⁵²

Naposljetku, i u svojem radu *Pregled povijesti hrvatske glazbe : predavanja u Srednjoj školi Hrvatskog državnog konzervatorija, Zagreb 1944.* (litografirana skripta), Pettan je u tabelarnom prikazu izložio podatke o svim prvim izvedbama djela hrvatskih skladatelja u zagrebačkom kazalištu prije i poslije institucionalizacije zagrebačke Opere.

Navedeni Pettanovi prinosi sagledavanju Zajčeve uloge u zagrebačkom kazalištu postali su vrelom i za (novija) teatrološka istraživanja i temeljem za rekonstrukciju glavnih odrednica djelovanja zagrebačke Opere posljednjih desetljeća 19. stoljeća. Kao muzikolog, glazbeni pisac, publicist i kritičar Pettan je spomenutim radovima omogućio sljednicima interdisciplinarni pristup, koji je postao nužnim preduvjetom za daljnja teatrološka istraživanja u području glazbenoga kazališta toga razdoblja.

⁴⁴ Dalibor PAULIK: Hubert Pettan — muzikološka istraživanja stvaralaštva Ivana Zajca kao vrelo za nova teatrološka istraživanja u području glazbenog kazališta, 177.

⁴⁵ *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 2 (siječanj-prosinac 1976) 1-2, 133-151.

⁴⁶ *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 5 (1979) 12-13, 186-231.

⁴⁷ P. o. iz *Kronike Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 7 (1981) 18-19, 157-184.

⁴⁸ *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 8 (1982) 22-24, 183-214.

⁴⁹ *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 10 (1984) 29-30, 185-232.

⁵⁰ *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 11 (1985) 32-33, 111-150.

⁵¹ Separat iz *Kronike Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 8 (1982) 22-24, 183-214; 10 (1984) 29-30, 185-232; 11 (1985) 32-33, 111-150.

⁵² *Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU*, Novi tečaj, godina 4 (1998) 8-9-10, 121-227. (Objavljeno poslije Pettanove smrti).

U svojoj raspravi *August Šenoa kao operni kritičar*, koja je izlazila u nekoliko godišta i brojeva časopisa *Sveta Cecilija*,⁵³ Pettan je donio i niz Šenoinih kritika i zapažanja o Zajcu,⁵⁴ odnosno o kazališnom zboru i orkestru, režiji, inscenaciji i kostimima, cjelokupnosti pojedinih izvedbi i gostovanjima (koji su se odlomci, međutim, odnosili i na druga glazbeno-scenska djela Zagrebačke opere). U tom je cjelovitu članku u nastavcima (s nadnaslovom Rasprave) Pettan dokumentaristički nizao Šenoine kritike što su izlazile u *Viencu* (najranija koju je naveo je iz 1873, a posljednja na koju se osvrnuo je iz 1881. godine), ne slijedeći uvijek i kronologiju, već stvarajući žarišta oko kojih je iz odabranih kritika prepoznavao bitne Šenoine prosudbe o nekom fenomenu ili o osobnostima onodobnoga glazbenoga života. Takvi su mali »motivi«, koji se javljaju u Pettanovu članku, bili ponajprije imena pjevača/solista: izdvajajući njihove nastupe u pojedinim izvedbama, Pettan je navodio i autore i njihova glazbenoscenska djela. Osim toga, Pettan u svom tekstu nije obilježavao citate, pišući naizmjenice u upravnom i u neupravnom govoru, pa se tek iz konteksta (katkada stoga vrlo nejasno) moglo razabrati jesu li to Šenoine ili Pettanove misli. No, osim u prije spomenutom broju časopisa *Sveta Cecilija*, Pettan se i u drugim brojevima toga časopisa posredno i sporadično doticao Zajca i njegova djela, u onoj mjeri u kojoj je nailazio na tu tematiku, vršeći probir sadržaja iz Šenoinih opernih kritika (u *Viencu*).

No, Pettan je iz tih kritika ipak posebno izdvojio Zajca (Zajc Ivan; O Zajcu kao dirigentu; O Zajcu kao ravnatelju) kao i neke Šenoine poglede na kazalište (O zboru i orkestru; Režija, inscenacija i kostimi; Cjelokupnost izvedbi; Gostovanja). O tim je Šenoinim tekstovima (zapravo i o svome članku) tek sažeto naznačio: »U dosadašnjem prikazu (pod br. 1-9) osvrnuli smo se opširnije na Šenoine operne kritike. No Šenoa se u svojim kritikama i izvještajima u *Vijencu* ne osvrće samo na izvedbe pojedinih opera, nego i na niz drugih pojava u vezi s operom, pa ćemo se u daljnjih šest brojeva (br. 10-15) osvrnuti i na taj dio njegovih kritika i prikaza.«⁵⁵ Tako Pettan — primjerice, u odlomcima: Nekoliko primjera kritika (gdje su označeni citati Šenoinih misli), Vodstvo kazališta, Opstanak opere, O opereti, Općinstvo, Kritike, tisak — ipak izdvaja »tematski« pojedinu problematiku iz Šenoinih zapisa.

Kao što je razvidno iz Šenoinih kritika, pisac je nastojao pružiti cjelovitu sliku (operne) kazališne predstave kao takve, dakle, ne samo njezine književne i glazbene sastavnice, i trudio se ocijeniti i njezinu izvedbenu razinu. Može se stoga pretpostaviti da je iščitavanje Šenoinih kritika omogućilo Pettanu ne samo potrebne spoznaje o vremenu i okolini o kojoj je pisao (poglavito o Zajcu i napose

⁵³ Hubert PETTAN: August Šenoa kao operni kritičar, *Sveta Cecilija*, 47 (1977) 1, 18-19; 2, 42-43; 3, 71-72; 4, 103-104; 48 (1978) 1, 9-10; 4, 101-102; 49 (1979) 1, 9-10; 2, 39-41. Također: *August Šenoa kao operni kritičar*, Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, Posebni otisak *Svete Cecilije*, Zagreb 1980.

⁵⁴ Eksplicite u: *Sveta Cecilija*, 47 (1977) 4, 103-104.

⁵⁵ Hubert PETTAN: August Šenoa kao operni kritičar, *Sveta Cecilija*, 48 (1978) 1, 10.

u knjizi *Hrvatska opera: Ivan Zajc, II.*), već ga je nagnalo na uvrštavanje nekih (iako uglavnom faktografskih) podataka iz onodobne kazališne kritike. Pruživši na taj način podatke o stanju (operne) kritike Zajčeva doba iz listova na hrvatskom jeziku (*Vienac, Narodne novine, Obzor*), kao i onih na njemačkom jeziku (*Agramer Zeitung, Agramer Tagblatt*), dodirnuo je zapravo pitanje recepcije (glazbenoga) djela. Takve se smjernice, koje su naznačile pitanja recepcije i percepcije određene izvedbe, naziru u ovdje naznačenoj 3. i 4. skupini Pettanovih radova; premda spomenuta pitanja autor nije razrađivao posebice, ona su postala poticajnim za daljnje analize. No, i za Pettana, ali i za općenit prinos muzikološkom i kulturološkom području, uvrštavanje (napose Pettanovih prijevoda) opernih kritika činilo se važnim i zbog ponovnoga otkrivanja mnogih vrijednih, a zaboravljenih Zajčevih opernih djela.

4. skupina radova

a) radovi o ostalim zaslugama i aktivnostima Ivana pl. Zajca

(radovi o povijesti školstva vezani uz teme istraživanja Zajčeva doprinosa razvoju glazbenoga školstva i glazbenoorganizacijskih aspekata njegova djelovanja; radovi o Zajčevoj ulozi kao urednika glazbenoga priloga časopisa *Sv. Cecilija*; radovi o Zajčevoj aktivnosti u Hrvatskome glazbenom zavodu; radovi o njegovu stvaralaštvu općenito)

Kronološkim slijedom to su:

Pedesetgodišnjica Zajčeve smrti⁵⁶

*Ivan Zajc*⁵⁷

Stogodišnjica praiizvedbe prve Zajčeve hrvatske opere⁵⁸

Quodlibeti u vrijeme I. Zajca kao ravnatelja opere (Povodom 140-godišnjice rođenja Ivana Zajca)⁵⁹

140-godišnjica Zajčeva rođenja. Uvodna riječ na XII javnoj priredbi Muzičke škole »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu (12. veljače 1972)⁶⁰

Gdje su pokopani hrvatski skladatelji i pisci o glazbi⁶¹

Djelovanje Ivana Zajca u Hrvatskom glazbenom zavodu⁶²

⁵⁶ *Vjesnik*, 25 (30. 7. 1964) 6267, 4.

⁵⁷ *Nav. dj.*, Muzička biblioteka Prosvjetnog sabora Hrvatske, Zagreb 1971.

⁵⁸ *Sveta Cecilija*, 41 (1971) 1, 14-16; 2, 51-53; 3, 74-76.

⁵⁹ *Sveta Cecilija*, 42 (1972) 3-4, 86-90; objavljeno i kao separat iz *Svete Cecilije*.

⁶⁰ *Muzika*, 16 (1972) 1, 5-9.

⁶¹ *Sveta Cecilija*, 44 (1974) 4, 75-79; objavljeno i kao separat iz *Svete Cecilije*, Zagreb 1976.

⁶² *Arti musices*, 9 (1978) 1-2, 53-70.

**Urednici časopisa »Sv. Cecilija« i glazbenih priloga u njemu (Zbornik radova sa znanstvenog skupa o stotoj obljetnici »Svete Cecilije«)⁶³
Ivan Zajc (U povodu 150. obljetnice rođenja)⁶⁴**

[Podaci o Ivanu Zajcu]⁶⁵

[Podaci o Ivanu Zajcu]⁶⁶

[Podaci o Ivanu Zajcu]⁶⁷

[Podaci o Ivanu Zajcu]⁶⁸

b) Pettanovi prikazi izdanja o Zajcu i Zajčevim djelima

Zbornik radova sa Znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Ivana Zajca (1832-1914), [Prikaz]⁶⁹

Izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Muzikološkog zavoda Muzičke akademije u Zagrebu o 150. obljetnice Zajčeva rođenja⁷⁰

Ivan Zajc: Izabrana djela, knjiga 1. Vokalne skladbe, svezak 1. Popijevke [Prikaz]⁷¹

Predgovor⁷²

5. skupina radova Huberta Pettana kao urednika notnih izdanja i/ili stručnoga savjetnika (u edicijama sa skladbama Ivana Zajca) te suradnika (u 4 sveska Zajčevih skladbi edicije *Ars croatica*) odnosno urednika (edicija *Ars croatica: Popijevke hrvatskih skladatelja III. Hrvatska popijevka od Ferde Livadića do Vjekoslava Rosenberga-Ružića*)

⁶³ *Sveta Cecilija*, 48 (1978) 2-3, 120*-127*. U tom je članku Pettan posvetio Zajcu manji odlomak vezan uz prvo razdoblje *Sv. Cecilije*, u kojem je naglasio da »usprkos Zajčeve marljivosti i zauzetosti na raznim dužnostima, izgleda da ipak nije dospio uvijek na vrijeme dovršiti i uređivanje glazbenog priloga, jer u br. 1 tečaja III (1883), kad je list ponovno nakon nekoliko godina prekida izašao, spomenuto je u tekstu 'buduć da nije posao uređivanja lista više razdieljen ... to će i list u buduće redovito izlaziti'«. *Ibid.*, 121*.

⁶⁴ *Sveta Cecilija*, 52 (1982) 4, 74-76.

⁶⁵ *Ivan Zajc 1832-1914. Hrvatska elegična fantazija. Sjetna pjesma — skladbe za violinu i klavir*, *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁶⁶ *Ivan Zajc 1832-1914. Fantazija za violončelo i klavir op. 781*, *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁶⁷ *Ivan Zajc 1832-1914. Capriccio za tri violine. Andante za šest violina*, *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁶⁸ *Ivan Zajc 1832-1914. Koncert za violinu i gudače op. 6 / Klavirski izvadak*, *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁶⁹ *Vijesti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 4 (1983) 8, 25.

⁷⁰ *Vijesti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 4 (1983) 8, 24.

⁷¹ *Vijesti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 4 (1983) 8, 24-25.

⁷² *Popijevke hrvatskih skladatelja III. Hrvatska popijevka od Ferde Livadića do Vjekoslava Rosenberga-Ružića*, *Ars Croatica* — Društvo hrvatskih skladatelja — Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1985.

Devet stoljeća višeglasne zborne muzike : Zbirka zborova, knjiga druga, uredio i bilješkama popratio Hubert Pettan⁷³

*Ivan Zajc 1832-1914. Hrvatska elegična fantazija. Sjetna pjesma — skladbe za violinu i klavir*⁷⁴

*Ivan Zajc 1832-1914. Fantazija za violončelo i klavir op. 781*⁷⁵

*Ivan Zajc 1832-1914. Capriccio za tri violine. Andante za šest violina*⁷⁶

*Ivan Zajc 1832-1914. Koncert za violinu i gudače op. 6 / Klavirski izvadak*⁷⁷

*Popijevke hrvatskih skladatelja III. Hrvatska popijevka od Ferde Livadića do Vjekoslava Rosenberga-Ružića*⁷⁸

Naposljetku, Pettan je bio, kao što je napomenuto, stručni savjetnik u seriji *Ivan pl. Zajc (1832-1914) : Izabrana djela. O 150. obljetnici skladateljeva rođenja*: knj. I., Vokalne skladbe, sv. 1, Popijevke⁷⁹
knj. I., Vokalne skladbe, sv. 2, Zborovi⁸⁰
knj. II., Instrumentalne skladbe, sv. 2, Komorne skladbe⁸¹
knj. II., Instrumentalne skladbe, sv. 1, Djela za glasovir⁸²
knj. IV., Glazbeno-scenska djela, sv. 1, Nikola Šubić Zrinjski. Glasovirski izvadak Nikole Fallera⁸³

odnosno u ediciji

Ivan Zajc ml.: Izabrana djela. O 150. obljetnici skladateljeva rođenja / Ivan Zajc.⁸⁴

⁷³ Prosvjetni sabor Hrvatske, (Kućna tiskara Prosvjetnog sabora Hrvatske), Zagreb 1972. (U toj je ediciji objavljena Zajčeva skladba za četveroglasni muški zbor *Večer na Savi*).

⁷⁴ *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁷⁵ *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁷⁶ *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁷⁷ *Ars croatica* — Društvo skladatelja Hrvatske, Zagreb 1982, s. p.

⁷⁸ *Ars croatica* — Društvo hrvatskih skladatelja — Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1985.

⁷⁹ *Nav. dj.*, ur. Josip Andreis, prir. Koraljka Kos, stručni savjetnik Hubert Pettan, JAZU — Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, Zagreb 1982.

⁸⁰ *Nav. dj.*, ur. Josip Andreis, prir. Lovro Županović, stručni savjetnik Hubert Pettan, JAZU — Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, Zagreb 1983.

⁸¹ *Nav. dj.*, ur. Josip Andreis, prir. Lovro Županović, stručni savjetnik Hubert Pettan, JAZU, Zagreb 1986.

⁸² *Nav. dj.*, ur. Josip Andreis, prir. Jurica Murai, stručni savjetnik Hubert Pettan, JAZU, Zagreb 1987.

⁸³ *Nav. dj.*, ur. Josip Andreis, prir. Lovro Županović, stručni savjetnik Hubert Pettan, HAZU, Zagreb 1993. (postumno)

⁸⁴ *Nav. dj.*, ur. Josip Andreis, stručni savjetnik Hubert Pettan, notografija Marija Riman, JAZU — Razred za muzičku umjetnost — Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1984.

6. skupina radova Huberta Pettana na području glazbene kritike o Zajcu i njegovim djelima

Kao kritičar Pettan je svoje tekstove — kritike, osvrte i preglede kazališnih sezona, preglede koncertnih sezona i glazbenih priredbi («kronike muzičkog života») — objavljivao u raznim dnevnim i tjednim novinama (*Obzor*, *Hrvatska straža*, *Hrvatski dnevnik*, *Novi list*, *Hrvatski list*, *Vjesnik*) i časopisima (*Hrvatska revija*, *Sveta Cecilija*, *Muzika*, *Muzika i škola*, *Zvuk*, *Sklad*, *Hrvatska pozornica*, *Prosvjetni život*, *Čujmo*, *Književne novine*, *Muzičke novine*, *Samoborske novine*), i to osobito kad je riječ o člancima koji se odnose na zbivanja u zagrebačkoj Operi, ali i na ostala glazbena događanja u Hrvatskoj, napose u Zagrebu.⁸⁵

Međutim, s obzirom na tu vrst Pettanovih tekstova, u kojima se — među inim hrvatskim i inozemnim autorima — u mnogim pregledima i osvrtima na kazališne sezone doticao i Zajca i njegovih djela, valja ustvrditi sljedeće: Pettan je takve svoje članke objavljivao uglavnom u *Hrvatskoj straži*, *Hrvatskome listu* i *Hrvatskoj reviji*, rjeđe u *Obzoru* i *Skladu*, katkada i u *Vjesniku*.

Štoviše, članaka koji su se eksplicite odnosili na izvedbu Zajčevih djela relativno je malen broj: po jedan je bio objavljen u *Hrvatskoj reviji*, *Obzoru*, *Hrvatskome dnevniku*, *Vjesniku* i *Muzici*, a jedan je tiskan u *Svetoj Ceciliji*.⁸⁶

7. skupina radova Huberta Pettana kao pisca pregleda (repetitorija) povijesti glazbe

Nacrtr povijesti glazbe. Prilozi pojedinih naroda glazbenoj umjetnosti. Treći svezak: Novi vijek (16.-20. stoljeće)⁸⁷

Pregled povijesti glazbe : predavanja u Srednjoj školi Hrvatskog državnog konzervatorija u Zagrebu, Treći svezak⁸⁸

⁸⁵ Usp. Bibliografija tiskanih muzikoloških radova i kritika Huberta Pettana u vezi s kazalištem, *Kronika Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*, 10 (Zagreb 1984) 29-30, 173-184.

⁸⁶ To su sljedeći članci: [O izvedbi ... operete Momci na brod I. Zajca, ...], *Hrvatska revija*, 10 (1937) 6, 330-331; I. pl. Zajc: Nikola Šubić Zrinjski. Prvi nastup Vjere Sušnjak u ulozi Jelene, *Obzor*, 79 (27. 3. 1939) 71, 2; Nova izvedba opere Nikola Šubić Zrinjski, *Hrvatski dnevnik*, 5 (4. 1. 1940) 1320, 13.

Njima se pribrajaju tri teksta (navedena u 4. skupini radova) koja su objavljena u spomenutoj periodici: Pedesetgodšnjica Zajčeve smrti, v. bilješku 51; 140-godišnjica Zajčeva rođenja. Uvodna riječ na XII javnoj priredbi Muzičke škole »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu (12. veljače 1972), v. bilješku 55; Stogodišnjica praiizvedbe prve Zajčeve hrvatske opere, v. bilješku 53.

Kad je pak riječ o člancima objavljenima u *Svetoj Ceciliji*, na ovom se mjestu mogu navesti još i sljedeći: Urednici časopisa »Sv. Cecilija« i glazbenih priloga u njemu, v. bilješku 58; Quodlibeti u vrijeme I. Zajca kao ravnatelja opere (Povodom 140-godišnjice rođenja Ivana Zajca), v. bilješku 54; Ivan Zajc (U povodu 150. obljetnice rođenja), v. bilješku 59.

Ovdje iznesene podatke o člancima, koji su evidentirani u *Bibliografiji rasprava i članaka ... do 1945. godine* (njih pet), autorica ovoga teksta dopunila je drugim izvorima. Usp. *Bibliografija rasprava i članaka*, *Muzika*, *Struka VI*, sv. 13, A-R, ur. Marija Kuntarić, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb 1984, 594-599. (595, 597, 598, 599).

⁸⁷ *Sklad*, 10 (1941) 1, 5-6.

⁸⁸ *Nav. dj.*, Prvo izdanje, Vlastita naklada, Zagreb 1942.

Pregled povijesti glazbe : predavanja u Srednjoj školi Hrvatskog državnog konzervatorija u Zagrebu, Treći svezak⁸⁹

*Pregled povijesti hrvatske glazbe : predavanja u srednjoj školi Hrvatskog državnog konzervatorija*⁹⁰

Repetitorij povijesti glazbe (6 sv.), skripta.

*Repetitorij povijesti glazbe, I, II, III*⁹¹

Repetitorij povijesti glazbe, I, II, izd.⁹²

Govoreći o zadnje navedenoj skupini radova valja reći da je Pettan Zajcu posvetio neke stranice u *Repetitoriju povijesti glazbe II*, i to u odlomcima: Opera i ostali kazališni oblici: Opereta, Popratna glazba; II. odsjek — Narodne škole (uvod); Hrvatska glazba u XIX. stoljeću: Zajčevo doba — Ivan Zajc, Ostali kompozitori Zajčeva doba, Kuhač, Pregled nekih važnijih opera XIX. stoljeća (Nikola Šubić Zrinjski).⁹³

U *Repetitoriju povijesti glazbe III* autor spominje Zajca u poglavlju 4. II Južni Slaveni a) Hrvati, te u odlomcima: Pregled stvaralaštva hrvatskih skladatelja (prema glazbenim područjima); Neke skladbe prema poznatim književnim djelima; Približno trajanje nekih orkestralnih skladbi odnosno koncerata; Dirigenti.⁹⁴

ZAKLJUČAK

Većina Pettanovih radova na spomenutim područjima i skupinama nosi značajke izrazito dokumentarističkoga, kroničarskoga i historičarskoga pristupa, što je značilo:

— pregled građe, svrstavanje (grupiranje) građe, popis i opis notne i druge dokumentarističke građe iz pera Ivana Zajca i o Ivanu Zajcu (skladbe; dokumentarno gradivo; knjižnica; ostalo),⁹⁵ a »dokumentarno« je gradivo Pettan raspodijelio u 10 skupina;⁹⁶

— pregled građe, svrstavanje (grupiranje) građe, popis i opis dokumentarističke i druge knjižne i notne građe u Zajčevoj ostavštini koja se odnosila na druge skladatelje;

⁸⁹ *Nav. dj.*, Drugo izdanje, Vlastita naklada, Zagreb 1945. (3 sv., skripta).

⁹⁰ *Nav. dj.*, Zagreb 1944. (litografirana skripta).

⁹¹ *Nav. dj.*, Muzička naklada, Zagreb s. a. [1965-1966].

⁹² *Nav. dj.*, Muzička naklada, Zagreb 1973.

⁹³ *Repetitorij povijesti glazbe, II*, Muzička naklada, Zagreb s. a. [1965-1966], 64, 66, 71, 113, 116-117, 120, 144, 145, 146, 149, 150, 155.

⁹⁴ *Repetitorij povijesti glazbe, III*, Muzička naklada, Zagreb s. a. [1965-1966], 46, 47, 49, 51, 56, 75-78, 80, 98, 102, 105.

⁹⁵ Zajčeva ostavština u obiteljskoj zbirci u Lovranu, 408-409.

⁹⁶ *Ibid.*, 410.

— objavljivanje popisa s podacima o raznim izvedbama, popisa dirigenata, pjevača, godišta i broja izvedbi pojedinih Zajčevih djela (opera) — u nizu tekstova pod naslovom *Iz prošlosti zagrebačke opere*;

— prikupljanje i predstavljanje opsežne (dokumentarističke) pisane građe Šenoinih (glazbenih) kritika.

Naime, i u prije spomenutom članku »August Šenoa kao glazbeni kritičar« Pettan je primijenio sličan način rada; dakle, sukcesivnim iznošenjem piščevih zapisa znatnu je pozornost posvetio upoznavanju čitateljstva s izvornim zapisima o glazbenim zbivanjima iz Šenoina pera (uglavnom izostavljajući znakove citata), a tek je u manjoj mjeri iznosio vlastite komentare i prosudbe o kritičarevim pogledima, odnosno tek je u svojim zaključnim retcima iznio općenita promišljanja o temi i o načinu na koji joj je pristupio.⁹⁷ Međutim, iz Šenoinih je kritika razvrstavao one koje su se referirale na pojedine osobe i/ili pojave na zagrebačkoj opernoj sceni, što je također bio po sebi minuciozan rad; štoviše, Pettan je svaku pojedinu Šenoinu kritiku nastojao raslojiti na više segmenata prema postavljenim uzorcima koji su mu bili u središtu pozornosti.

Naposlijetku, kao temeljiti biograf, dokumentarist i obrađivač građe načinio je ne samo primaran, već i opsegom respektabilan posao. Premda lišen analitičkoga vrednovanja i znanstvene interpretacije, takav je Pettanov rad rezultirao nezaobilaznom i polazišnom građom za sporadična nastojanja muzikologa i glazbenih pisaca, koji su se, mnogi među njima, u godinama koje su slijedile, prihvaćali temâ o Zajčevu životu i djelu.

Svjestan da je već svojim *Popisom* ... omogućio uvid u Zajčev rad, pa tako otvorio i veću mogućnost izvođenja »naše kulturne baštine, na koju možemo s ponosom gledati«,⁹⁸ Pettan je s oprezom (rekli bismo i s idealističkim optimizmom!) izvijestio o učinjenom »da se ne bi tko iz neznanja, da je to već popisano, upustio u već učinjeni posao«!⁹⁹

Iz svega izlazi da su u Pettanovu historičarskom muzikološkom radu — koji nije bio temom ovoga članka u svoj svojoj cjelovitosti — najznatniji prinosi oni vezani uz Zajca, koji se zapravo mogu držati Pettanovim životnim djelom; naime, upravo u povodu knjige *Hrvatska opera: Ivan Zajc, II. (Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889)*, tadašnje je Društvo skladatelja Hrvatske 1984. godine Pettanu dodijelilo Nagradu »Josip Andreis« za životno djelo. Kao što je o tomu sâm kazao, »zamisao *Hrvatske opere* je mnogo opširnija od mog bavljenja Zajcom. Naime, prva knjiga iz tog niza izašla je još potkraj 1969. i tamo sam izložio taj plan u cijelosti. Za jednog čovjeka to je velik posao, odnosno čovjek bi morao dugo živjeti da dospije sabrati i obraditi to gradivo (...) Sada bi te dvije knjige *Hrvatske opere (Zajčevi suvremenici I |Eisenhuth, Vilhar-Kalski, V. Bersa| i Ivan Zajc, II. |Opere iz doba ravnateljstva, 1870-*

⁹⁷ August Šenoa kao operni kritičar, *Sveta Cecilija*, 49 (1979) 2, 40-41.

⁹⁸ Zajčeva ostavština u obiteljskoj zbirci u Lovranu, 410.

⁹⁹ *Ibid.*, 411.

1889/, napomena RPJ) mogle poslužiti kao smjernica mladima da nastave. Sada, prigodom sto pedesete godišnjice Zajčeva rođenja obradio sam dio Zajčeva opernog stvaranja.«¹⁰⁰ Stoga se može reći da je Pettanova *Hrvatska opera ...*, koja nosi značajke prvih triju skupina radova predstavljenih u ovom članku, dakle, autorovih prinosa istraživanju Zajčeva opusa i djelovanja, sublimacija njegova prethodećega rada i iskustva.

Pettanovi su popisi i pregledi višestruki i višeslojni, što znači da se isti podatci multipliciraju, a pronalaze se u različitim oblicima prezentacije. Primjerice, određeni se popis djela donosi kronološki pa onda abecednim redoslijedom, onda i prema broju izvedbi i sl. Međutim, raslojavanje se i dalje nastavlja, a popis (broja) izvedenih djela u određenom razdoblju navodi se po godištima, po glazbeno-scenskim vrstama, po naslovima, po abecednome slijedu prezimena skladatelja, onda i po abecednome slijedu naslova, a naći je i popis izvedenih djela po narodnosti skladatelja. Takvim je pristupom u svojem radu Pettan »propješačio«
dug put; zapravo, izrazimo li se terminologijom današnjice, usustavio je »mrežu«
različityh podataka i te je različite podatke ponovno »umrežio«
s drugima, do kojih je također došao putem vlastita primarna istraživanja.

Naposljetku, u ediciji *Devet stoljeća višeglasne zborne muzike : Zbirka zborova*, kojoj je Pettan bio urednikom, ogledala se skrb za očuvanje i promicanje hrvatske baštine, a među djelima su se našle i Zajčeve skladbe, otad dostupne široj hrvatskoj kulturnoj (glazbenoj) javnosti.¹⁰¹ I po toj skrbi i po cjelokupnosti njegova djelovanja (sustavnoga istraživanja i predstavljanja podataka o hrvatskoj glazbenoj prošlosti i njezinoj interpretaciji utemeljenoj na tradiciji pozitivizma)¹⁰² kao i na primjerima radova o kojima je ovdje bilo riječi, može se reći da se značaj i značenje Huberta Pettana ogleda i u snaženju hrvatskoga nacionalnoga identiteta.

Stoga, sa sviješću o kakvoj je posvećenosti opsežnom, minucioznom i višegodišnjem radu riječ, kasniji su naraštaji, koji su u Pettanovim radovima pronalazili mnoštvo (važno je reći, pouzdanih!) podataka, mogli autoru na tomu biti zahvalni, kao što mu i mi danas i ovdje — spominjući se Huberta Pettana u prigodi 100. obljetnice njegova rođenja — izričemo svoju zahvalnost.

¹⁰⁰ Emil ČIĆ: Tako je govorio dr. Hubert Pettan, u: *Hrvatska glazba i glazbenici. Stotinu izabranih članaka*, ur. Tinka Muradori, Naklada Bošković — Naklada E. Čić, Split 2005, 213.

¹⁰¹ *Devet stoljeća višeglasne zborne muzike : Zbirka zborova*, knjiga druga, ur. Hubert Pettan, Prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1972.

¹⁰² Koraljka KOS: Hubert Pettan — muzikolog, skladatelj i pedagog. U povodu 100. obljetnice rođenja, *Cantus*, 176 (listopad 2012) 11.

Summary

HUBERT PETTAN (1912-1989) AND IVAN VON ZAJC (1832-1914).
THE CONTRIBUTION OF HUBERT PETTAN TO CROATIAN MUSIC
HISTORIOGRAPHY WITH EMPHASIS ON HIS STUDIES ON
IVAN VON ZAJC

On the Occasion of the 100th Anniversary of Hubert Pettan's Birth and towards the
100th Anniversary of Ivan Zajc's Death

The significance and role of Hubert Pettan in his research of Ivan Zajc's legacy and oeuvre, as well as in his approach to the composer's activity, are testified to by the author's contributions, which can be observed within several groups of work: Pettan's written works on Zajc's legacy/sources, Zajc's opus and his activity (*Popis skladbi Ivana Zajca; Hrvatska opera: Ivan Zajc, II. /Opere iz doba ravnateljstva, 1870-1889/*); and then, Pettan's contributions as translator (pieces/critiques/reviews connected with Zajc), works relating to the problem area of Zajc's operatic creativity and his role in the Zagreb Theatre/Opera (*Iz prošlosti Zagrebačke opere* — a series of texts published in *Kronika zavoda za književnost i teatrologiju JAZU*; the paper *August Šenoa kao operni kritičar*); works linked to researching Zajc's contribution to music education school system development and the musical and organizational aspects of his activity; further, the focus is also on Pettan's activity as an editor of score editions and/or as an expert adviser (in editions which contain Ivan Zajc's compositions); followed by Pettan's contribution to the field of music criticism (referring to Zajc and his compositions); and finally, Pettan's activity as a writer of a survey of music history and/or review book of music history.

A large majority of Pettan's written works, being part of the mentioned fields/groups, have certain characteristics of a markedly documentary, chronicler and historian approach, which contained: review and classifying (grouping) sources, lists and descriptions of music notes and other documentary sources by Ivan Zajc and on Zajc, registers of data about Zajc composition (opera) performances, indications of protagonists/performers etc. Pettan's lists and reviews are manifold and multileveled, which means that many of the data have been multi-repeated and found in different aspects of presentation.

As a profound biographer, documentation specialist and analyst of the material, Pettan had done both primary and also comprehensive and respectable work; although lacking analytical evaluation and scientific interpretation, this work of Pettan's resulted in indispensable and initial sources of the material, which, in the years to come, became important and a basic starting-point for future sporadic musicologist and music writer efforts in lighting up the themes on Zajc's life and work. What is more, in Pettan's meticulous historical work, the most considerable contributions, in fact, are those connected with Zajc, and therefore they could be considered as Hubert Pettan's life-work.